

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Härad: Bråkne & Listerö Adress: Svängsta
 Socken: Hela skogsbygden Berättat av: Far, & flera andra gubbar
 Uppteckningsår: 1936 Född år i

Uppteckningen rör Uthusbyggnader (Fräjedista 40)

Avdelning 1. "Bodar".

Register

	sida
Får och Gethövor ute i markerna	1 4
Fäbodar = Faistejul	4 6
Torvlador	6 8
Pottaskebovar	8 9
Båtstuor	10
Kolahyttor	11
Ängslador	12
Färabodar hemma vid gårdena	13 16
Svinbovar och Hönsbovar	16
Källarkhus	17 21

23. Blad.

Primitiva Bodar.

Utan att intåta sig på spörsmålet, huruvida de första bodar sågo ut, som varo nomadiseraende och boskapsdrifande förfäder avvärke.

Kan man ta för givet: Att dessa varit av primitivaste slag.

Man får denne uppfattning när man minnar sig de enkla skyddet som uppsattes i skogsgläntorna för kreaturernas skydd och samma hållning under regn dagar och under nätterna, av våra närmaste födor, och som till stort antal funnits här fram i mitt minne. De enklaste av alla, varo Får och Getboarna. (kallades bara "skjuk") Storleken rättade sig efter antalet djur. Var detta 25 a 36 st. så kunde en bod på 8 a 9 almar fyrbantig grundplan vara tillräcklig (5 a 5,50 m.)

Förus del, som ofta var fallet, flera djur blev grundplanen avläng fyrbantig t. ex. 8 a 10 - 8 a 12 almar. Man sträckte ett snöre längs linerna, och skar med spade eller hacka en rand i markytan efter snöret. I denna rand hollades lätt med halv, halvålnsdjupa och i varje hal hollades ner en emestake minst 7 fot hög. Emellan stakarna, som generellt hette: "bostommen" låtades stenvor

tätt med kvistade granträden, precis som ett flåtegård, runtom det hela till en ønskade vägghöjden. Som i sin tur fick rätta sig efter takets form, varom mera, strax ovanför. Endast på ett ställe bannades en öppning varigenom tillträde in i boden skedde. Öppningen var så gott som alltid, särskilt meter bred och något högre. Ovanför öppningen flåtades väggen ned. — Vägghöjden berodde av takets form. Somliga boar fingo takfall endast åt en sida = (luthak). Här blev ena väggen gott 3 almar hög, andra väggen ej mer än två almar. Och här måste således gavlarna göras smala. Men alla de boar jag sett med avläng grundplan och några med fykantig plan, hade ryggas samt takfall åt tvåna sidor, precis som eu ryggasatiga. Här flåtades väggarna gott 2 almar höga och gavlarna fingo spetsig form. Stommen till alla tak, av vad form som helst, bestod av runor, obärbara men kvistade gran eller furustammar som lades löst på ryggas och de flåtade väggarna. Ovanpå denna stommen lades tjockt med gransis samt varje höst mängder av "bråken" som krossas ut i layer. Även gransiset måste varje år läggas på nytt. När barri föll av, holl det icke tätt.

Tjocket ville man ha taket från början. Ty inträffade regn en hel natt
 när färden varo innestängda, månde både de gamle färden och isynnerhet
 årlammene mycket illa. Och gette sky örörer värra än något annat.
 Dessutom hade de gamle erfarenhet av att Vargar hoppat upp på
 taken och grävt sig igenom samt gjort skada. Att de icke kunnal
 komma ut igen, utan fångat sig själva var dålig ersättning för ett halft
 tjug ihjelbitna far. På gamla bosar var också taken nästan meterhöga.
 Väggarna flätades så pass tät att varken Varg eller råv kunde komma
 igenom och runtom vid väggfoten utvärdigt, välhade fram en rad
 stenar. Detta för att hinora råven att gräva sig under väggen in till
 färden. Detta knep sades att vargar förstod sig icke på. För att slänga
 till ingången hade man en los län, ibland flätad av grova kaffar
 ibland hopborrad av bränder. Någon gång hängde denna medelst vridna
 grova björkvridor fast vid ena sidan, då vidjorna (instdjörre som
 gängjern), men oftast var "lämmnen, licken" los och festhölls där den
 skulle vara stängd av tvåne grova sisar, kallad bonnars som med
 lite knepig anordning gjordes fasta vid sidorna av dörrhålet.

Det säger sig sjelv, att boder av nu omtalade typ, endast användes om somrarna. Därfor kunde och så hänta att på stora gårdar såsom Norra Haka, Askaremåla och Gjungsjömåla i Åkarum. Hjortsjömåla i östryd och Ebbamåla i Kyrkhults socken, och där gamla svinor på olika håll å egna utgjorde bra färbeten som omverkande arbetades, kunde finnas tre till fyra i varje boda å varje gård. Således: godt om i äldre Tiden.

Öt annat slag, nästan lika enkla boder, var de gamla fabovarne här i Bleking. Men mark väl: Tycke fabodar av Kornlandstyp. Utan endast avsedda för de kreatur av korna som kallades: "ungkreaturen" fast bland dessa även kunde befinnas gårdenas "gållkor" (ålre, ej drägtiga giss) De kallades icke i dagligt tal fabodar, utan: Faiskjul (t. ex. Faiskjulet i Holthagen) Anda till början av 1880 talet fanns någon sådan fabod som icke stortat helt överranta, bär i Kyrkhult och på Skogshemmane i Öglehult och Backeryd socknar, som jag under jaktturenna kunde söka skydd uti. Men det har ingen sådan byggts upp under min tid, utan alla varo av ålre datum och ursprungligen uppsatta till skydd för vargarne! Och då miste "Vätscheren" eller Lagårdsprigan varje kväll sommarens läng-

sid 5

samla ihop ungojuren och stänga inne den för natten, samt sedan
 kl. tre eller fyra i våg till faibow och släppa ut dem igen. Men även
 sen vargarne försommel, var det ett gott skydd för djuren nattetid.
 Bök lörigt på våren och sent om hösten. Och djuren förstod mycket väl
 själva att gå till faibow och lägga sig där, när kvällen kom.
 Grundplanen var fyrkant och ytterru siktat lika överallt, mellan
 5 a 6 meter invändigt mellan väggarna. En rad stenar lades till första
 fot, ofta aldrings högt. Ovanpå dessa timrades med runna stockar som
 obetydligt kröndes med yxa på sidorna, kanterna över och under fick
 vara sådana de vuxet. Endast knäggades jämna. Fogarna tätades ej
 med mossor och knutarna höggs klumpigt, rättlere vårdslöst ihop
 med yxan, knutarne, utständer kunde vara mer än kvarterslånga
 Höjden på väggarna) Stenen inberäknad var nog något över 3 almar
 Gaolarna timrades i spets och taket upphörs av ryggas och tvärne
 runna grova rivoärar. Ingången kunde vara både på sidor och
 å nioon av gaolarna) berocnde på markens lutning att den
 sida där marken slutade ville man ha dörrhållet så att man

lått kunde få fall för vädret, sön vid regn samlades i de öppna
hålarna som upptor i skjulet där djuren stod och stampade.
Från början minns jag ej att det var annat än näver och torv till yttertak
Men efterhand som dessa blev obugliga, ersattes de nästan med ristak
söndan som fanns på farabodarna, på andra ställen blev det späntak.
I stället för dör av bröder fanns oftast en grov klumpig grint med gångjärn
av björkträjor och till stänga hav man tvåne grova starka halfluslänga
grunpinnar som sattes in i tvenne hål, borrhade med 1½ tunns nävar
suddt in i sidostolpanne vid dörrhållet. Planen till "jaibon" togs om
möjligt invid något skogsväg, helst om där samtidigt stötte till
ett par fastigar så att både djuren lått kunde komma dit. Och
man ville gerna komma korande dit med vagn. Emeldeu gödseln
som för hela sommaren sköttes ihop i en hög stampor ena väggen
behöfors till jordbruket om hösten.

Efter husbehovsbränningens slopande, upptor ångbränneriet. Och till
bränningen i dessa ville man ha så billigt bränsle som möjligt. Härav
kom brauntorvssupptagningen i gång. Och de torvskjul som på

1840-1850 talet restes upp vid våra små torvomossar, varo oav möjligt
 ännu enklare än de nyss beskrivna kreaturskjulen. Den som icke
 sett annat än de väldiga komplex till lador som numera finns vid
 våra torvströmmar har svårt att göra sig ett begrepp om de udda
 ruckel som för en dryg manstående sen byggdes vid bränntorvosos-
 sarne. Torven var ett avsättningssäme som icke medgav några
 större extra utgifter, och därför var det som ladorna måste bli så
 enkla som möjligt. Men torven tog rätt stor plats och därför måste
 ladorna bli rätt stora. Längden var från 25 till 50 almar bredden
 var till de första sällan mer än 9 a 10 almar. Högden på vaggarna
 5 till 7 almar. Stommen bestod av några i jorden nergrävda pilare
 Runda obarkade, ofta av dåligt lövträd. Nervid, på mitten och vid
 över ändan av pilarna hakades in spikreglar som planthoggs enast
 på yttersidan. Vaggarna var oftast av ytor, men måste vara hår
 underlag och påläg så att icke regnet yrde in emellan vagnarna
 och gjorde torven oduglig. Takstolen var oftast av runda cirar med
 en de hantbalk som höll ihop skyröpligheten! Utanpå takstolarna

Blekinge

4643

Aug. Helsingborg
1936.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

s. 8

lades horisontellt tre eller fyra grova lätten. (Allt dets som sidosäsongen
och ryggåsen i ryggasstugorna) Lätten borgtaket, som bestod av bräder
inunder, med ytter till pashag över fogarna. Emedan bräderna ej varo
mer än 7 alu långa, och man måste ha mycket skarp lutning för att
ej taket skulle rinnne, kunde breddan på lastorna ej bli större, ty då hade
bräderna icke räckt till. Man hade nämligen ännu icke funnit
på att hylla spån till takmaterial. Och huggen spån eller klyfta
kämfurstickor hade fallit sig allt för dyra) (Den hyllade spånen
kom i bruk först i början på 1870-talet). -- Savana torvlavor
sattes upp flera gång inom Åsarums s.u. På den korta sträckan från
Karlskrona till Åsarum fanns 10 bränneri och 5 längre uppåt socknen
Och de flesta varo i geeng från October till 1 Maj. Då förlästå vi att det var
ett intensivt arbete i torvmossearne och domnarne) Och inte fälhemed
transporten längs vägarna med torven om vintern.

I äldre tid, och på några ställen fram i mitt minne, brändes
i Bokskogarna "Pottaska", vid så kallade "Askvällar". Som detta
var en produkt som var ytterst omvälig för vattnen = regn

Måste vid varje Askewåll ett skejel eller bord sättas upp, där den farliga varan kunde läggas i förrvar tills askkekorna skulle avlämna till upphögsparne. Varan förrrade just inte så stor plats men bordet måste vara tätt påde å väggar och tak ty varan var som sagt: mycket omvälig. Stein till väggar drog ej, ty näkare askkekorna ligga intill en sten, överfördes fukt från grästenen till askan, vid regnig väderlek. Kallades: Askehyttor, Askabo.

Jag minns två rum, båda torr jag var lika stora, och likavant byggta. Bortre ändan var inrävad i en backslutting, ty där var en högt enkel spis med låg storsten, allt av grästen, utan murbruk, utan jord och tom fyllde mellanrummen. I spisen lagade askesugarna sin mat och framför elden töcknades kläderna. Det stycke mur som befanns framför Askekakenupplaget var klätt med större så att kakorna ej kom i beröring med muren. Vid andra längsidan var en brits, den gulbarna lags och å framre ändan var ingången utan dör. Taket var i lutform, högst vid kakenupplaget och lägst vid britsen. Uppstaket var näver och torv. Storlek: 4 aln långt 4 aln bredd.

Under byorganisationens tid hade man vid somliga sjöar byggt
sma' skjul kallade: båstuvor, ekestuvor, ekhus, i vilka kobbekorna
förvarades för vintrarna och där även fiskredskapen förvarades.

Nägra fanns fram i min tid. De uppfördes vid någon sandstrand
Fanns där nära strandstenar som höjde sig över vattnet så mycket
att timret ej kom att ligga i vattnet, använde man sig hästar till grund
annars fick man vänta dit ett par. Utter gaveln mot sjön var alltid
öppen. Båda längsidorna bestod av 4 högst 5 rundtimmer som
dubbades ihop så att väggen var fastast. På ytterre ändarna var på
töären lagd en grov stock som sammanhöll väggarna, annars
hade det tunga taket spant dessa åtskils. Yttre gaveln var timrat
öpf i spetsen och hade ett dörrhål på mitten, men sällan dörr.

Tre spant utgjorde takresning. Och på dessas ändar och timmernas
vilar ryggatsen och två sidovässer på var sida. Till underlag av taket
och uppburit av åsarna låg tätt med granslänger. Utter taket var
näver och tow som hindrade att glida ner av en grov mudås
som hängde i enekrokar nervid huvudet=takfoten

Innanför dörhålet i ett av hörnen låg en grov stöck så gott som ner på marken. Mellan den och väggen var fyrlat med linné eller mossor, och här kunde fiskegubben ta sig en vilostund. På grova klykor fastsatta vid sidoväggarna hängde fiskeredskap. Och när på hösten, is börjar bildas på vattuet, lyftes köbbekoma upp och ledes på ell för grova åsar med bottmen i vändet, så stugan rutsatt för blåst yrde den ofta full av snö.

Till bodar får även räknas de hytter som kolare och gärbrämare satte upp vid sina arbetsplatser. Och där de tillbringade nätterna! De bestod av åsar och storar som restes mot varandra så att de bildade en spetsig tofs och var utanpå överhöjda med jord och torv. Ingången var på yttre ändan. Den täcktes med en los dörr som låg snett mot hyttans vägg och som fick lyftas fram och till varje gång man ville gå ut och in. I bortre ändan var spisen, med en kost storsten över vars öppning man gick ut och lade arbetingen en flat stenflisa eller en läm av bräder då man eldat slut om kvällen och skulle till att lägga sig. På båda sidor var brotsar att ligga i. Tjöstals historier berättades om hur skosnuror besökt gubbarna i dessa hytter.

Alla nu omtalade boder, varo iadana, som uppfördes å egorna långt från
 boningshusen och som endast togs i bruk periodvis. För den övriga
 tiden stodde de tomma och obegagnade. Men det fanns ett slags bader
 vid vilka maniskor upphöll sig endast ett par dagar om året. Detta
 var de så kallade "Ångslavorna". Iadana fanns överallt vid håråns
 garn som lågo spjotta från egorna, varför det hände att på större
 gårdar det fanns 4-5 ladugårdar tillhörande samme egare. I dessa för-
 varades det borgade högt till inuti den förslades hem på sista
 våningarnas sällan till dem. Ånnu finnes en och annan som
 icke fallit helt i kras. Nästan alla var timrade av grova stockar
 Stundom bilade på två sidor, ut och in. Somliga helt runna taggarna
 drubbades ihop, höggs ihop i knutarna med grytan, och hade klumpiga
 långt utstakade knutståvar. Tagghöjden var 1,40 meter och lika högt
 timrade å gaveln och längssidor. På den gavel som barit vette mot
 ången var en dörröppning 125-130 cm bred. Utan dörr, istället ledde
 man åsar tråsom öppningen på några ställen att hinna högt
 från att falla ut. Bakre gaveln var heltimrad till lika höjd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 13

med vaggarna. Och på dessa gavd var ofta det övra stora partiet fyllt med flatat enris. På framgårdu var detta parti någon gång åttaupplikt med bröder, men ofta i öppet. Takresningen var på de äldsta ladorna som täckts med näver och togo $2\frac{1}{2}$ a 24 grader. Men på de nyare lador som hade olika slags takmaterial var vanligast vinkelrest d. v. sige 45° grader. På några lador fanns så äldertonligr takbeteplattnar som vetcak. Dessa hölls fast för regn, men ej för grönö. Den tista av dessa fanns i Gjuraryd, Ymerhögs sva. Grundplanen på alla var kvadratisk med 30 a 36 farn. golvyta = $5\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ a 6×6 and. sidor.

Hemma vid gårdena fanns likaså en mängd smäbyggningar för olika ändamål, som gingo under benämningen: Bodar eller skjul. Ett av de större var den så kallade: "Farabow". Hos torpare och smäbunder som hade 6 a 8 får, gick det för sig att ha dessa i en brok i holagård. Men på större gårdar där det hölls 20 till 30 får måste man ha särskilda Farahus. Storleken varierade, allt efter antalet får. Det fanns de som höll 8 a 9 års bredd och 20-25 års längd. Uppdelas med förråd och stolpar samt med skiflesörk till vagnar. För att få gott utrymme

ovaupå till lörkarvar hade man: "Stickbjälker", vars ändar med en tapp
 gick tvärs igenom väggstolparne, så att undra botten och fären varo
 sällan var mer än 1/3 kvarter hög = (3 dm 6 tum = 19,5 cm) stolparne
 gingo ofta två alnar över stickbjälkarna och uppburto på sina ändar
 ett bredd vabord på vilket takresningen vilarde. Lutningen av taket var
 oftast: Vinkelrest = 45 grader. Men ofta ännu mer, så blev utrymmet
 ovanpå större. Detta hette: "Slenne" = Farabo-slenne. Nagot golv
 på bylkarna fanns sällan, bara tätt, löst lagda granslänger som
 hindrade lörkarvarna att rulla ner. Fanns golv hette detta "Slenna-
 stånge". Ifrån taket bestod oftast av halm. Iw marken fanns varken
 stensättning eller annat golv. Varje vår då grödslen bröts ut, kördes jord
 eller grus och fylldes på så att icke öppen stampade ner en spjut håla
 På några ställen å väggarna fanns uttagast hål i skifte 12 a 12
 tum i fyra kant, som stängdes med en brädapp, fönster med glas
 fanns aldrig förr. Dörrhålet brukade vara mitt från ena längssidan
 Och hade halvduvor, av vilka den enda upptog nästan $\frac{2}{3}$ av dörrhålets
 höjd. Detta för att fären ej skulle hoppa ut där öva dörr var öppen

Dörrarna öppnades utåt. Men som en försigtighet och en erinran om Varg och Co, hade man i de äldsta bostäderna invändigt mot dörren en grov grind som räckte lika högt som dörrhållet som stängdes med hasp eller skott och som var stängd då dörrarna och vinterdagarna hölls öppna. Där fanns både gus och luftväxling för uppvärme. Men grinden hörde fären att komma ut. Och rovövren att komma in. Det berättades att hos Svante i Tranerås. Källaryd s.u. hade en Co en gång hoppat över nedre dörren och bitit ihjel 17 för förrän Svante kom med bosan och skyttade just som den bit ihjel det 18 veckor. Hela bau var i ett rum och runtom väggarna var uppställda fotanhäckar av alra enklaste form. Och här och där var nerhöjt i marken rätt uppstående spetsiga stakar på vilka trädde lockhästar med storånsan ner. I någon hörna var uppsatt tre af fyra "Ömekällar". Tacka med väggar, utan enda uppstående stakar och korta slanor, precis som en gårdsgränd etc i det fria. Här skulle tackorna vara, ej fall de kom med lammar förrän de släpptes på bete och vararna. Det hette: "Allt fären Önte", när de fingo lammar. Derav namnet: "Önakätte"

På gävar där man hade många Getter uppfördes särskilda "Gelabodar" vars byggnadsställ och inredning var precis som Färbodarna. Och i Hjertijomåla och Gingjömåla m.fl. stället där man kunde ha 30-40 st. Getter var bodarna även lika stora. Så är Far som Gelborrar byggdes fristående och gerna ett stycke från bostingshusen. Man var ked av att höra ejreus idliga bråkande, dagarna i ånda.

Svinbodar fanns inge stans i gamla tider. Svinen travade fram i långa rader fril. på bygator, vägar och i skogsmarkerna året runt. Var och en svinegare hade sitt bonärke inbrant i ett av svinens öron, så det gjorde ingenting att de följdes åt i flockar. Var något svin skulle "Stå på sti". D.v.s. sätta. Sattes med stavar och gårdslel upp en liten inhållad med ett par bröd till tak i ena hörnet och "vacken" = matthorn, särskilt fastgjort i ena gårdsentrén. Detta var hela "svina-villan".

Än i dag bygges svinhus endast där svin hålls i stora skala.

Bönder och torpare som ej ha mer än två-tre åt gången brukar stänga av ett hörn närmast i lagården att ha dessa uti.

Med höushus förhöll det sig på samma sätt. Det förfkom

icke i gamla tiden att någon hade mer än högt hörn, eller den omkring
 Om sommaren brukade dessa om nätterna, sitta på sina i förtugan
 upphuggna "valjär". Och vintertid fingo de hällas inne i stugan
 spätskrande frillt på golvet om dagarna och under en av sängställen
 om nätterna. Trappan fick mestadels den ära att sitta på en stols-
 karne mitt på golvet. Då hördes hans galante om morgonen bättre
 Och då var det hög tid att stiga upp. Housjörvar är av ung tider!

En byggnad som aldrig saknades på något ställe var källare med sin
 överbyggning. Förföll i något olika form och kunde av denna anledning
 olika namn, såsom: Källarbod, Källastrua och Källrahus.

Själva källaren var med få undantag, alltid nergrävd i marken och var
 murad av grästen, oftast oarbeted. Hade nu källaren endast en tak-
 resning över sig, utan tillstegsmölse till väggar var det: "Källrabo"

Hade överbyggnaden kvadratisk form, och timrade väggar till 2 alns
 höjd eller något mer samt dörar på ena gaveln och ett fönster mitt
 på andra gaveln hette det "Källastrua". Men var byggnaden
 en avlång fyrtakant av 9 a 10 alns bred och 25 a 30 alns långd

med timrade väggar av 6-7 fots höjd och med grova gällar lagda på väggarna och gärdar träs över rummet. Med portar på ena gaveln och ett större fönster å andra gaveln samt ett mindre fönster på vardera sidan så hette det: "Källrahus". Även användningarna av husen var olika! Källrabotaket var endast avsett att elgöra skydd för regn och snö och här förvarades endast häckor grypar skoffor kannfårsrakor potatiskorgar och annan smäck förbrukningsvara. Tillhörde således torpare sommabönder och andra husegare.

De båda eller torpare som var något slöjdkenliga byggde sig en källastuga och använde den såsom verkstad. I dessa var ofta i ena hörnet uppförd en klumpig spis av grästen. Här koktes skilbatten vid slakt och ofta förriggick får och vinstakten här.

Källastugan kunde hålla 9-10 almar i plan.

På de stora gårdarna hade man Källrahus. Här grävdes ofta källare under nästan hela byggnadens och dessa hus lågo alltid väl till hand mot husbehöfsbrännerien, så att man hade kortast möjliga transport från källaren till bränneriet. På murarna låg först grova 10×10 tums

bjälkar, uppburna av en inunder liggande grov ribbalk som i sin tur
 vilade på stenar och pelare, vars nedre ändar placerats på flata stenar i
 källarens botten. Ovanpå bjälkarnas ytterändar var på sidorna föttrat
 på vilka forthölls med timrade väggar, oftast av 5-tums höcklek.
 Bjälkarna ovanpå väggarna gingo cirka 12 tum utanför väggarna
 och på dessa ändar var ett 4-5 tum högt, 9-10 tum brett vabord
 liggande på flätsidan och fastat i bjälkarna med grova eknaglar.
 På vabordet ovanpå spantens lär = (nedre ända). Ressungen var i vinkel
 = 45 grader. På spanten nagledes huggna läkt och utanpå dessa
 spikades huggna furuspår. Ängre fram då man fick hylla spår
 användes sådan halm tog sällan till dess tak. Men var råd för
 eldgistor från bräuneriskstenar. Till goda ovanpå första balklaget
 tog man länga, med yxa och hilt, först klippda och sedan på sidor
 och kanter bilade granar ofta så långa att två räckte till hela golvens
 längd. golvtöljorna drabbades ihop med varandra liksom loggolv.
 Men lågo lösa på bjälkarna och harde väldigt tyngd, höckleken var
 3½ till fyra tum. På ett par ställen lågs golvet mitt

sid 20

sågades hål 1 alu i fyra kant. Det faste golvet høggs en fals runtom
 hålet. Och lyckan hade likadan fals. Dock så: Att luckan låg ett par tum
 högre än golvet. Luckan var av lika höcht tille som golvet och hade på
 tvären ett par naror eller reävar samt en grov jernring i varandra ända
 med vilka du kunde lyftas upp och läggas ner. Trummet öppningen
 och något bredare än tunnel, placerades en 6 alu lång ränna av
 kräder med hög kant som under ändan vid luckan hölls uppe vid
 öppningens underkant av en hög block. Rännan var los, så att
 den kunde vridas hur man ville. När man nu hörde in potater
 ryggades vägen genom porten in från golvet tills ändan var mitt
 framför öppningen. Då drags skottet i potatischistens bakända upp
 och potaterna skyfflades ut och ramlade ner genom hålet till och
 inunder varande ränna som vidare leddes om för att skulle ligga
 i spadade man i arbetet med att bärta in potaterna i korgar.
 Källrahusen var solida ansestliga byggnader. Och de i stora utrym-
 met tillät förvaring av alla slags åker och kömetskap. På ova bälk-
 laget som alltid saknade golv, lades upp allt möjligt virke som

sid 21

när handverkarna kommo skulle användas till häckar. Kökssar gräpar
skacklar åder och för resten allt som behöfdes. Vanligen ställde då
arbetaren sin hyvelbänk härinne medan arbetet gjordes. De flesta
gamla källarhusen ha forsvunnit. De nya som tillkommit är inte
färligt när så solida. I Forsholm hos J. Svensson finnes ännu ett
sådant kvar. Men även detta lutar mot gravet.

Slakta, isynnerhet av stora nötkreatur företogs oftast på källrhuset.
Och här var skattekarlingarnas givna plats. Likaså då man om vintern
hade 5-6 karlingar att skräva sättelpotater. Var det mild vårvinter om
hösten då man plockat potaternas och skulle riva av dem till hemma-
gjord störkelse ställde man gerna "Påaskrubben" här. Denna apparat
tog bra plats. Den drags av två personer medan den trög i holl på locket.
Baljor och hörnor som hörde till, tog också utrymme. Och på samma
gång slapp man alldt "slabbet" i köket. Det ena med det andra
gjorde, att de gamla källarhusen var en av gårdenas viktigaste
byggnader. Källarhus mäste ju finnas vid en gård. Men de har i
våra dagar ej samma betydelse eller mångfälta användning!

Som bodar kunde de utbyggna och kallas, som igentem och utanför
Lagårdsvägen samt vid ena ändan av Logav, fanns på både bondgårdar
och torpställen och kallades "Ajnahoodor" = (etjna = Agnar på sadesvippa)
Ofta varo dessa utökta på längden, så att ena ändan begagnades till
att ligga sadeskrekarna uti. Deuna ända hette: "Krakahoodan" eller
"Krakarkjulet". Men lika ofta var Krakahoodan fristående. Ett enkelt
skjul av några stolpar med väggar och tak av antingen med yxa
klyvda, eller sågar bräder, som istället för spik faststöts med träpinor.

Allt "göra tråsho" var något som rätt många av de gamla torparena
förstod sig på. Men såväl, som enast görde tråsho till hushöv, stod
vanligen ute under bar himmel modav de sydöste härmed. Men många
andra som specialiserat sig harpå och nyttjade tråskomakeriet som yrke
satte i regel upp en liten "tråskobut" där de varo i lä för regn och snö
Denna var mycket primitiva bodar. Vanligvis var de byggda som en
mycket liten ryggåsstuga 5 almar bred och 6 almar lång med mycket
läga väggar, varför ingången alltid var på gaveln. Dörrarna varo
så kallade: halvorörar. Dessa dörrar slöt alltid öppen för att det skulle

sib 2.3

vara tillräckligt här i den lilla boren, att kunna arbeta. På långväggen
 bakom bräskomakaren brukade man sätta in ett litet fönster, cirka 40 cm
 högt och 50 cm. breit. Detta var trots sina små dimensioner likväl
 utrustat med blyspisörer i 8 små rutor, av det gamla gröna glaset.
 Som när solstrålarna fäll in i rörs riktning gav en underbar fär-
 skiffling i regnbågsartade färger! Vid hörne gaveln stopplades
 av "komperhalla" = (rund fältsten) upph. en liten spis, hoppfogad av
 väl arbetat lerbrick, var i såsom bildåmne blåvarts "smeslägg" och
 mycke saltlake. Dessa ämnen ombildades av elden då morgningen
 till en rätt hård glasyr, ganska motståndskraftig mot eldens på-
 verkan. Framför spisen, på en tråbodenstol satt bräskomakaren
 och kvarhöllna och hämtade med handeniven till de par bräskor som
 han under dagens lopp grävt ut och huggit till sätom lyse
 brändes hävdes i spisen. Nu har alla bräskoborar för länge sedan
 försvarunnet, och de flesta bräskomakarne ha gått till sina färder.
 Golvet i bräskoborarna bestod aldrig av annat än bara marken.
 Och till tak hade man nöjet och tros.